

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLARIN SOSYO-POLİTİK BELİRLEYİCİLERİ ÜZERİNE BİR ANALİZ

AN ANALYSIS FOR SOCIO-POLITICAL DETERMINANTS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS

Arş. Gör. Gürçem ORANSAY

Çukurova Üniversitesi, İİBF,
İktisat Bölümü
goransay@cu.edu.tr

Arş. Gör. Faruk MİKE

Çukurova Üniversitesi, İİBF,
İktisat Bölümü
fmike@cu.edu.tr

Öz

Bu çalışmada 1990-2012 arası yıllık verileri ile 23 OECD ülkesi (Avusturya, Kanada, Şili, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İzlanda, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık ve Amerika) için doğrudan yabancı yatırımların belirleyicilerinden sosyo-politik faktörlerin etkisi panel veri analizi kapsamında En Uygun Genelleştirilmiş En Küçük Kareler Yöntemi (FGLS) ile değerlendirilmiştir. Bu çerçevede doğrudan yabancı yatırımları etkileyen sosyo-politik faktörlerden etkin mülkiyet hakları, yasal sistemin bağımsızlığı, rekabet koşullarının adil ve uygunluğu, uygulanan politikaların şeffaflığı ve siyasi istikrar değişkenleri kullanılarak bir model oluşturulmuştur. İstatistiki olarak anlamlı çıkan tahmin sonuçlarına göre; sosyo-politik faktörler ile doğrudan yabancı yatırımlar arasında pozitif bir ilişki gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Sosyo-Politik Faktörler, FGLS.

Abstract

In this study, the effects of socio-political determinants of foreign direct investments have been evaluated with Feasible Generalized Least Square (FGLS) method within the scope of panel data analysis for 23 OECD countries (Austria, Canada, Chile, Denmark, Finland, France, Germany, Greece, Iceland, Ireland, Israel, Italy, Japan, Netherlands, New Zealand, Norway, Portugal, Spain, Sweden, Switzerland, Turkey, United Kingdom, United States) by using data between 1990-2012. In this context, a model has been established by using effective property rights, independency of legal system, fairness of competition conditions, transparency of politics and political stability variables which affects foreign direct investments in socio-politically. Depending on statistically meaningful forecast results, we have seen a positive correlation between socio-political factors and foreign direct investments.

Keywords: Foreign Direct Investments, Socio-Political Factors, FGLS.

1. GİRİŐ

Doğrudan yabancı yatırımları (DYY), çok uluslu işletmelerin davranışlarından kaynaklanan sermaye akımları olarak tanımlanabilmekte olup, çok uluslu işletmelerin kararlarını etkileyebilecek herhangi bir faktörün DYY büyüklüğünü ve yönelimini de etkileyeceği söylenebilir. Söz konusu faktörler arasında ölçek ekonomilerinden faydalanma, spesifik avantajların kullanımı ve ürünlerin yaşam dönemi kalıpları ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte, ülkelerindeki doğrudan yabancı yatırım faaliyetlerini geliştirmek isteyen hükümetlerin uyguladıkları yerel işgücü piyasası koşulları, kurumlar vergisi, tarife engelleri, sübvansiyonlar, özelleştirme ve mevzuata ilişkin politikalar da yabancı sermayenin hareket alanını belirlemede oldukça önemli bir yere sahiptir (Agiomirgianakis, 2003:356).

Sermayenin diğer oluşumlarına kıyasla DYY, ülkelerin uzun dönemli büyüme ve kalkınma programlarında daha önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Küresel üretimin yeniden yapılanmasında ve uluslararası gelir dağılıımının gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında şekillenmesinde rol üstlenmektedir. Ayrıca DYY ile yatırım alan ülkeye yabancı teknoloji ve yönetim becerilerinin daha kolay geldiği yönünde literatürde genel bir düşünce hâkimdir (Walsh ve Yu, 2010:3; Dhar ve Joseph, 2012:5-6). Ayrıca DYY'nin yatırım yapılan ülkedeki ekonomik, sosyal ve politik faktörler ile bağlantılı olduğu söylenebilir. Literatürde en fazla uğraşı alanı bulan ekonomik belirleyiciler arasında teknoloji, işgücü maliyeti, dışa açıklık, dış ticaret açığı, döviz kuru, enflasyon oranı, vergiler, ticaret engelleri, büyüme oranı, piyasa büyüklüğü ve alt yapı yatırımları sayılabilir. Bunun yanı sıra yolsuzluk, siyasi istikrarsızlık ve zayıf kurumsal nitelikler gibi faktörler ise ülkelerin doğrudan yabancı yatırımlar için yer seçiminde dikkat ettiği belli başlı sosyal ve politik faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Gedik, 2013:121-126).

Bu çalışmanın amacı; sosyal ve politik faktörlerin DYY üzerindeki etkisinin incelenmesi ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda da politika önerilerinde bulunulabilmesidir. Sosyo-politik faktörler olarak da isimlendirebilecek bu faktörlerden etkin mülkiyet hakları, yasal sistemin yansızlığı, istikrarlı hükümet, rekabet ve şeffaflık çalışmada temel değişkenler olarak yer alacaktır. Çalışmada öncelikle ev sahibi ülkenin sosyo-politik faktörlerinin DYY kararları üzerindeki etkisi bağlamında, bu faktörlerin DYY ile ilişkisi daha ayrıntılı biçimde ortaya konmaya çalışılacaktır. İzleyen bölümlerde ise konuya ilişkin literatür taraması, model ve ekonometrik yaklaşım, son bölümde ise analiz sonuçları ve önerilere yer verilecektir.

2. SOSYO-POLİTİK FAKTÖRLER

2.1. Siyasi İstikrar

Yatırım alan ülkedeki siyasal koşullar ve risk faktörleri, doğrudan yabancı yatırım kararlarını önemli derecede etkilemektedir. Pozitif bir yatırım ortamının bulunduğu ve siyasal riskin en alt düzeyde yer aldığı ülkelerde sermaye girişi daha kolay bir şekilde gerçekleşmektedir (Kimino vd. 2007:453). Buna karşın

siyasi karışıklıklara sahip veya kamusal yatırımların bir tehdit olduğu ülkeler daha fazla riskli kabul edilmekte ve mülkiyet hakkı garantisi ve politik istikrara sahip diğer ülkelere göre doğrudan yabancı yatırımları çekmesi anlamında daha başarılı oldukları görülmektedir (Schneider ve Fray, 1985:161).

2.2. Etkin Mülkiyet Hakları

Etkin mülkiyet hakkını korumaya yönelik izlenen politikalar temel bir tartışma konusudur. Gelişmekte olan ülkelerde, güçlü bir mülkiyet hakkı politikasının iki olumsuzluğu beraberinde getireceği savunulmaktadır. Bunlardan ilki; yenilikçi firmalar tekel güçlerini geliştirerek toplumsal refahı olumsuz etkileyebilir şeklindedir. İkincisi ise; yabancı teknolojiler yerel piyasada herhangi kayda değer bir etkiye yol açmadan piyasayı ele geçirebilir görüşüdür. Diğer taraftan güçlü bir mülkiyet politikasını savunanlara göre ise, bu tür bir politikanın bir yandan ülke içerisindeki yenilik akımlarını hızlandıracağını, diğer taraftan sanayi sektörüne bir itici güç sağlayarak, işletmeleri çokuluslu üretime yönlendirebileceğini savunmaktadır (Branstetter ve Saggi, 2009:1). Bununla birlikte mülkiyet hakları doğrudan yabancı yatırımların ülke içerisine çekilmesinde oldukça önemli bir yere sahip olmasına rağmen, tek başına yeterli olmayan bir düzenlemedir. Etkin mülkiyet hakkı kapsamında vergiler, yatırım mevzuatı, üretim teşvikleri, ticaret politikaları ve rekabet koşullarını bulunduran genel düzenleyici sistemin bir unsurudur (Maskus, 1997:13).

2.3. Yasal Sistemin Yansızlığı

Yasal sistemin bağımsızlığı genel olarak sözleşmelerin yerine getirilmesi ve mülkiyet haklarının korunması anlamında önemli bir koruyucu görev üstlenerek, ekonomik kalkınma için kritik değerdeki çok miktarda yatırımı ülke içine teşvik etmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde yargı bağımsızlığı, yasal sistemin etkinliğinin önemli bir yönü olarak kabul edilmektedir. Bu durum mahkemelerin, kamulaştırma ile ilgili çıkan anlaşmazlıklarda hükümet lehine çalışmaması anlamında önemli bir yere sahiptir. Benzer şekilde bağımsız bir yargı sistemi, sözleşme ile ilgili anlaşmazlıklarda siyasi güce sahip olanlar ile hak sahipleri arasındaki eşitliği de etkin bir şekilde sağlayabilmektedir (Klerman, 2007:427-428).

2.4. Şeffaflık

Yabancı yatırımcılar için şeffaf ekonomi politikaları da oldukça önemli bir yere sahiptir. Bunların bazı nedenleri şu şekilde sıralanabilir: (a) Eğer firmalar hükümetlerin veya kurumların uyguladığı politikalar açısından yeterli bilgiye sahip değilse, diğer bir ifade ile bilgi eksikliği ile karşılaşacaklarsa, bu durumda bir risk ile karşı karşıya kalacakları açıktır. (b) Ülkelerin piyasalardaki tekel oluşumlarını engellemek adına oluşturdukları mevzuatlarının birbirinden farklılık göstermesi, firmaların sınır ötesi birleşme ve satın alma konusunda zorluklar ile karşılaşmasına neden olabilmektedir. (c) Etkin mülkiyet

politikalarının uygulanma derecesi yatırımcılar için oldukça önem arz etmektedir. (d) Ülkelerin temel makro göstergeleri olan işsizlik, enflasyon, dış ticaret vb. konularda verilerin gerçek bir şekilde yansıtılması firmaların yatırım kararlarının şekillenmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir. (e) Son olarak rekabet koşullarının etkin şekilde yürütülmesini sağlayacak yasal mevzuatlar da yatırımcı için temel bir gösterge niteliğindedir (Drabek ve Payne, 1999:7-9).

2.5. Rekabet

Çok uluslu şirketlerin yabancı ülkelere yatırım yapmadan önce dikkat ettikleri diğer önemli bir husus, yatırım alan ülkede iş yapabilmek için adil ve öngörülebilir bir rekabet sisteminin olup olmadığıdır. Rekabet yasalarının yerinde ve düzenli olarak uygulanması durumunda, potansiyel yatırımcılar, pozisyonlarına zarar verebilecek yerli karteller ve tekeller ile mücadele edebilmek için gerekli yasal zemine sahip olabileceklerdir. Şeffaf ve etkili bir rekabet yasası veya politikasının uygulanması, yatırım alan ülke ekonomilerinin cazibesini artırmada önemli bir rol oynayabilmektedir. Benzer şekilde, aynı yasalar yerel firmaların yabancı firmalar karşısında karşılaşacakları olumsuz rekabet koşullarını engellemede de oldukça önemlidir. Buna karşın yatırım alan ülkeler etkin bir anti-tröst yasasına sahip değiller ise, bu durumda yabancı sermaye kendisine yeni pazarlara yönlendirecektir (Kennedy, 2001:16).

3. LİTERATÜR

Drabek ve Payne (2002), çalışmasında şeffaf olmayan politikaların yabancı yatırımcıların kararlarını etkileyen oldukça önemli bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır. 1992-1995 dönemleri arasında aylık verilere dayalı olarak 162 ülke için yaptıkları ampirik çalışma sonucunda, şeffaflık derecesi düşük olan ülkelerin doğrudan yabancı sermaye akımlarını, beklediklerinden daha gecikmeli olarak ülke içine çekebildiği sonucuna ulaşmışlardır. Büthe ve Milner (2008) de çalışmalarında doğrudan yabancı yatırımların politik belirleyicilerinden olan uluslararası ticaret anlaşmalarına üyelik (GATT ve WTO) değişkeni üzerine odaklanmışlardır. 1970-2000 yıllarını kapsayan ve 122 ülkenin modele dahil olduğu bu çalışmada, uluslar arası ticaret anlaşmalarına üye olan ülkelerin doğrudan yabancı yatırımları ülkelere çekme anlamında diğer ülkelere göre daha başarılı oldukları sonucunu elde etmişlerdir.

Azam ve Khattak (2009), çalışmalarında Pakistan'daki sosyo-politik faktörlerin, DYY üzerindeki etkisini açıklamaya çalışmışlardır. 1971-2005 periyodunu kapsayan ve basit bir lineer model ile hareket edilen bu çalışmada, sosyo-politik faktörleri temsil eden iki değişken olan beşeri sermaye ve politik istikrar üzerinde durmuşlar ve beşeri sermaye ile doğrudan yabancı yatırım arasında pozitif, politik istikrar ile negatif ilişki elde etmişlerdir. Martinez ve Allard (2009), çalışmalarında sosyal politikaya yönelik olarak kurumsal ekonomi teorisi ve kamu tercihi teorisi ile doğrudan yabancı yatırımlar arasındaki ilişkiyi açıklamayı amaçlamışlardır. 59 gelişmekte olan ülke için yaptıkları ampirik çalışmalarının sonucunda, kamu kaynaklarının kullanımındaki eşitlik ve sosyal

koruma politikalarının, ülkelerin doğrudan yabancı yatırımı çekme anlamında pozitif katkı sağladığı bulgularını elde etmişlerdir.

Adams (2010) çalışmasında fikri mülkiyet haklarını korunmasının, doğrudan yabancı yatırımları üzerindeki etkisini açıklamaya çalışmıştır. 1985-2003 yıllarını kapsayan ve 75 gelişmekte olan ülkenin dahil olduğu çalışmada, fikri mülkiyet haklarının güçlendirilmesinin doğrudan yabancı yatırımları üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu ve bu yönde izlenecek bir politikanın gelişmekte olan ülkelerin yabancı sermaye çekme konusunda daha yararlı olacağını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte dışa açıklık, büyüme oranı ve yatırımlarında doğrudan yabancı yatırımları belirlemede kilit rol oynadığını da ifade etmektedir.

Kim (2010), çalışmasında politik istikrar ile doğrudan yabancı yatırımlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 1990-2002 yılları arasında kapsayan ve 28 ülkeyi ele alan çalışmada, yüksek politik haklara sahip olan ülkelerin daha yüksek sermaye çıkışına sahip olduğu, hükümet yolsuzluğunun yüksek ve demokrasi seviyesinin düşük olduğu ülkelerin ise yüksek sermaye girişlerine sahip olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Bununla birlikte, doğrudan yabancı yatırım girişi performansının, hükümetlerin yolsuzluk düzeyleri ile pozitif, siyasi haklar ile negatif ilişkiye sahip olduğu bulgularına da yer vermektedir.

Julio, Alves ve Tavares (2011), çalışmalarında doğrudan yabancı yatırımlarını coğrafik, ekonomik ve kurumsal faktörler açısından 2006-2008 dönemleri arasında hem Avrupa Birliği ülkeleri hem de Portekiz için incelemişlerdir. Sosyo-politik anlamda, finansal sistemin bağımsızlığı, yolsuzluk seviyesi, işgücü piyasasının esnekliği, yasal sistemin gücü ve bağımsızlığı, hukukun üstünlüğü ve çalışma mevzuatının, doğrudan yabancı yatırımları çekme anlamında oldukça önemli rol oynadığını ortaya koymuşlardır. Anyanwu (2012) ise çalışmasında 1996-2008 dönemleri arasında 53 Afrika ülkesi için doğrudan yabancı yatırımlar ile ekonomik ve politik belirleyiciler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmasında hukukun üstünlüğü ile doğrudan yabancı yatırım arasında pozitif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Alexander (2014) da benzer çalışmasında gelişmekte olan ülkelerde ve Amerika Birleşik Devletlerinde hukukun üstünlüğü ile doğrudan yabancı yatırımları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 1980-2010 yılları arasında zaman serisi analizine dayanarak yaptığı çalışmada hukukun üstünlüğü ile doğrudan yabancı yatırımları arasında anlamlı, yargı bağımsızlığı ve işgücü hakları ile anlamsız sonuçlar elde etmiştir.

4. MODEL VE VERİ SETİ

Doğrudan yabancı yatırım kararlarının ekonomik, altyapısal ve politik açıdan birçok değişkenle ilişkili olduğu noktasından hareketle çalışmada 1990-2012 arası yıllık verileri ile 23 OECD ülkesi (Avusturya, Kanada, Şili, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İzlanda, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık ve Amerika) için doğrudan yabancı yatırımların belirleyicilerinden sosyo-politik değişkenlerin etkisi panel veri analizi

kapsamında değerlendirilmiştir. Literatür ve veri derleme imkanları gözetilerek, bu ülkelerde sosyo-politik faktörlerden *DYY* kararlarını en çok etkilediği düşünölen değişkenlere yer verilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında sosyo-politik faktörler dışında *DYY*'nin yer seçim kararlarını etkileyen en önemli değişkenlerden biri olarak düşünölen pazar büyüklüğü değişkeni de modele dahil edilmiştir. Literatürde *DYY* ile pazar büyüklüğü arasında güçlü bir ilişki olduğu düşünölmektedir. Çünkü pazar büyüklüğü ne kadar artarsa, firmaların satış düzeyi o kadar artacak ve dolayısıyla da firma, yatırımlarını arttırma yoluna gidecektir (Asiedu, 2002:110). Birçok ülke örneğinde yapılan analizler sonucu pazar büyüklüğünün, talep artışı ve ölçek ekonomisinden faydalanma imkanı sağlamaı nedeniyle *DYY* girişi üzerinde pozitif bir etki sağladığı sonucuna varılmıştır (Bouoiyour, 2003; Faeth, 2005). Bu bağlamda *DYY* belirleyicilerini tespit edebilmek üzere model aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

$$DYY_t = \beta_0 + \beta_1 Y_t + \beta_2 PROP_t + \beta_3 IMPART_t + \beta_4 STAB_t + \beta_5 COMP_t + \beta_6 TRANS_t + u_t$$

Modelde; *DYY* doğrudan yabancı yatırımları; *Y* yıllık yüzdesel GSYİH'daki büyümeyi; *PROP* bir ülkenin özel mülkiyet haklarını koruyan yasaları ve bu yasaların hükümet tarafından ne derecede uygulandığını gösteren özel mülkiyet hakları değişkenini; *IMPART* yasal sistemin yansızlığı değişkenini; *STAB* siyasi istikrar değişkenini; *COMP* rekabet koşullarının adil ve uygunluğu değişkenini ve son olarak *TRANS* ise ülkede uygulanan politikaların şeffaflığı değişkenini temsil etmektedir. Analize konu olan GSYİH büyümesi ve *DYY*, OECD veri tabanından elde edilmiştir. Özel mülkiyet hakları, yasal sistemin yansızlığı, siyasi istikrar, uygun rekabet koşulları ve şeffaflık değişkenleri ise Zürih Üniversitesi ve Berlin Sosyal Bilimler Araştırma Merkezi tarafından hazırlanmış "Democracy Barometer" adlı veri derlemesinden alınmıştır. Çalışmada kullanılan değişkenlerin 2012 sonrasında hesaplanmaması nedeniyle ele alınan dönem 1990-2012 yılı ile sınırlı kalmıştır.

5. YÖNTEM VE AMPİRİK BULGULAR

Panel veri regresyon modelleri birimler arasında yatay kesit bağımsızlığı varsayımına dayanmakta olup, Baltagi (2005) panel veri analizinde uzun dönemde serilerde rastlanacak yatay kesit bağımlılığının standart sabit etki (FE) ve rassal etki (RE) tahminlerinin tutarlı ancak etkin olmamalarına ve tahmin edilen standart hataların sapmalı olmasına neden olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle panel veri analizlerinde yatay kesit bağımlılığını test eden birkaç farklı test kullanılmaktadır. Çalışmada bu testlerden birimler arasında korelasyon varlığına bakan Pesaran (2004) testi, Spearman'ın rank korelasyon katsayısını kullanarak ortalama değer hesaplayan ve parametrik olmayan Friedman (1937) testi ve rank korelasyon katsayılarının karelerinin toplamına dayanan Frees (1995) testi kullanılmış olup, sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir (Tatoğlu, 2013:218-219).

Tablo 1: Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Test	İstatistik Değeri	Olasılık
Pesaran Testi	13,103	0,0000
Friedman Testi	102,136	0,0000
Frees Testi	1,507 ¹¹	Q Dağılımı Kritik Değerleri 0,10 için 0,1124 0,05 için 0,1470 0,01 için 0,2129

Modele uygulanan Yatay Kesit Bağımlılığı test sonuçları için temel ve alternatif hipotez; “ H_0 = Yatay kesit bağımlılığı yoktur ve H_a = Yatay kesit bağımlılığı vardır” şeklindedir. Tablo 1’de belirtildiği üzere Pesaran, Friedman ve Frees Yatay Kesit Bağımlılığı testlerine göre bu örneklem grubunda yatay kesit bağımlılığı tespit edilmiştir. Çalışmanın bundan sonraki kısmında Değişen Varyans Testi, daha sonrasında da Otokorelasyon Testi uygulanacaktır. Bu testler doğrultusunda son aşamada ise FGLS regresyon sonuçları elde edilecektir.

Tablo 2: Otokorelasyon ve Değişen Varyans Test Sonuçları

Test	Hesaplanan Test İstatistiği	Olasılık Değeri	Temel Hipotez	Sonuç
Wooldridge Otokorelasyon Testi	1,856	0.1869	Birinci Sıra Otokorelasyon Sorunu Yok	Birinci Sıra Otokorelasyon Sorunu Yok.
Değiştirilmiş Wald Testi	1,200	0.000	Değişen Varyans Sorunu Yok	Değişen Varyans Sorunu Var.

Tablo 2’de görüldüğü üzere yapılan Wooldridge Otokorelasyon testi sonucu temel hipotez kabul edilmiş ve birinci derece otokorelasyon sorununun olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmada değişen varyans sorununun tespiti için ise Değiştirilmiş Wald Testi Yöntemi kullanılmış, temel hipotez reddedilmiş ve değişen varyans sorununun olduğu tespit edilmiştir.

FGLS yöntemi ile panel veri modellerinde, değişen varyans sorunu yanında dönemsel ve uzamsal korelasyonu dikkate alan ilk çalışma Parks (1967) tarafından yapılmıştır. Parks daha sonra Kmenta (1986) tarafından tanıtılan

¹¹ Frees yatay kesit bağımlılığı testine göre hesaplanan test istatistiği değeri, kritik değerlerden büyük olduğu durumda yatay kesit bağımlılığı tespit edilmiş olur.

uygun genelleştirilmiş en küçük kareler yöntemi temelli bir algoritma önermiştir. Bu yaklaşımda önce incelenen model en küçük kareler yöntemi ile tahmin edilmekte, daha sonra elde edilen kalıntılar otokorelasyon ve değişen varyansı hesaplamak için kullanılmakta ve tekrar genelleştirilmiş en küçük kareler yöntemi ile tahmin yapılmaktadır (Tatoğlu, 2013:253). Elde edilen bulgular doğrultusunda, FGLS tahmincisi ile yatay kesit bağımlılığına ve değişen varyansa dirençli tahminci ile katsayılar tahmin edilmiş ve sonuçlarına Tablo 3’de yer verilmiştir.

Tablo 3: FGLS Regresyon Test Sonuçları

Değişken	Katsayı	Standart Hata	Z	P > z
Y	0,2716833	0,0000221	1,2e+04	0,000*
PROP	0,0152594	6,72e-06	2269,82	0,000*
IMPART	0,024458	5,01e-06	4878,40	0,000*
STAB	0,0061165	1,89e-06	3237,52	0,000*
COMP	0,0747133	0,0000132	5666,99	0,000*
TRANS	0,0312722	7,63e-06	4096,40	0,000*
Sabit	-7,274684	0,001471	-4945,26	0,000*

FGLS analizi sonucunda modelin genelinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Tablo 3’de yer alan FGLS sonuçlarına bakılacak olursa; GSYİH’deki %1 birimlik artış DYY’yi 0,27 oranında arttırmaktadır. Etkin mülkiyet hakları üzerine yapılabilecek düzenleyici bir politikada % 1 birimlik artış DYY üzerinde 0,02 oranında; yasal sistemin bağımsızlığı için hesaplanan endeks değerde %1 birimlik artış 0,03 oranında; rekabet koşullarının adil ve uygunluğunu temsil eden endeks değerde %1 birimlik artış 0,08 oranında, uygulanan politikaların Őeffaflıęını temsil eden endeks değerde ise %1 birimlik artış 0,03 oranında artışa neden olmaktadır. Siyasi istikrar için hesaplanan endeks değerde yaşanabilecek artış ise en düşük etkiye sahip olup, %1 birimlik değişim 0,006 oranında artışa neden olmaktadır.

6. SONUÇ

Doğrudan yabancı yatırımlar (DYY); ekonomik kalkınma ve büyüme hedeflerinin gerçekleştirilmesi için önemli araçlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle hkmetler, hem daha uygun siyasi ve ekonomik evre koşulları sağlayarak, hem de türlü teşvik tedbirleri uygulayarak, DYY’yi kendi topraklarına çekme çabası içindedirler. Bu erevede DYY’yi

etkileyen faktörlerin nasıl ve hangi ölçüde bir etkiye sahip olduğu önem taşımaktadır.

Bu çalışmada; ülkelerin doğrudan yabancı yatırım kararlarının ekonomik, altyapısal ve politik açıdan birçok değişkenle ilişkili olduğu noktasından hareket edilmiş ve değişkenler arasında belirli bir gruplandırma yapılarak, sosyo-politik faktörlerden ölçülebilen dolayısıyla ekonometrik analize dahil edilebilen değişkenlerin DYY üzerindeki etkisi, 1990-2012 arası yıllık verileri ile 23 OECD ülkesi (Avusturya, Kanada, Şili, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İzlanda, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık ve Amerika) için panel veri analizi kapsamında değerlendirilmiştir.

Analiz sonuçları göstermektedir ki; bu ülke grubunda pazar büyüklüğünü temsil eden GSYİH ve sosyo-politik faktörleri temsil eden özel mülkiyet hakları değişkeni, yasal sistemin yansızlığı değişkeni, siyasi istikrar değişkeni, rekabet değişkeni ve son olarak şeffaflık değişkeni DYY'yi pozitif yönde etkileyen birer belirleyicidir. Değişkenler içerisinde en büyük etkiye pazar büyüklüğü neden olsa da, sosyo-politik faktörlerin tamamının da DYY üzerinde olumlu etkisi olduğu söylenebilir. Bu sosyo-politik faktörler içerisinde ise en büyük etkiyi rekabet koşullarının adil ve uygunluğu yaratmakta olup, en az etkiye ise ülkenin siyasi istikrarının sebep olduğu sonucu çıkarılabilir. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda ekonomik faktörlerde yaşanabilecek bir artışın etkisinden daha az olmakla birlikte, ülkenin sosyo-politik faktörlerinde yaşanabilecek her türlü iyileşmenin, yabancı yatırımcıları ülkeye çekebilmede katkısı olduğu ve DYY'ye olan ihtiyacı azaltabilmede dikkate alınması gereken unsurlar olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- ADAMS, S. (2010). "Intellectual Property Rights, Investment Climate and FDI in Developing Countries", *International Business Research*, 3(3): 201-209.
- AGIOMIRGIANAKIS, G., ASTERIOU, D., ve PAPATHOMA, K. (2003). "The Determinants of Foreign Direct Investment: A Panel Data Study for the OECD Countries", *City University, Department of Economics, Discussion Paper Series*, 3(6): 1-19.
- ALEXANDER, J. S. (2014). "Foreign Direct Investment, the Rule of Law, and the New Institutionalism: Explaining FDI in the Developing World", *Annual Meeting of the American Political Science Association*, 1-49.
- ANYANWU, J. C. (2012). "Why Does Foreign Direct Investment Go Where It Goes?: New Evidence From African Countries", *Annals of Economics and Finance*, 13(2): 425-462.
- ASIEDU, E. (2002). "On the Determinants of Foreign Direct Investment to Developing Countries: Is Africa Different?", *World Development*, 30(1): 107-118.

- AZAM, M. ve KHATTAK, N. R. (2009). "Social and Political Factors Effects on Foreign Direct Investment in Pakistan (1971-2005)", *Gomal University Journal of Research*, 25(1): 46-50.
- BOUOYOUR, J. (2003). "The Determining Factors of Foreign Direct Investment in Morocco", 10th Economic Research Forum, Annual Congress, The World Bank, Marrakech.
- BRANSTETTER, L. ve SAGGI, K. (2009). "Intellectual Property Rights, Foreign Direct Investment, and Industrial Development", *NBER Working Paper*, 15393: 1-39.
- BÜTHE, T. ve MILNER, H. V. (2008). "The Politics of Foreign Direct Investment into Developing Countries: Increasing FDI through International Trade Agreements?", *American Journal of Political Science*, 52(4): 741-762.
- DHAR, B. ve JOSEPH, R. (2012). "Foreign Direct Investment, Intellectual Property Rights and Technology Transfer: The North-South and The South-South Dimension", *UNCTAD Background Paper*, 6: 1-32.
- DRABEK, Z. ve PAYNE, W. (1999). "The impact of transparency on foreign direct investment", *Staff Working Paper EAR*, 99(02): 1-27.
- FAETH, I. (2005). "Foreign Direct Investment in Australia: Determinants and Consequences", Ph.D. Thesis, The University of Melbourne.
- GEDİK, M. A. (2013). "Determinants of Foreign Direct Investment for OECD Countries: Evidence from Dynamic Panel Data Analysis", *British Journal of Economics, Finance and Management Sciences*, 7(2): 119-140.
- HAKSOON, K. (2010). "Political Stability and Foreign Direct Investment", *International Journal of Economics and Finance*, 2(3): 59-71.
- JULIO, P., ALVES, R. P. ve TAVARES, J. (2011). "Economic and Institutional Determinants of FDI: An Application to the Portuguese Case, *Conjuntura* 5: 1-38.
- KENEDY, K. C. (2001). "Foreign Direct Investment and Competition Policy at the World Trade Organization", *The Geo. Wash. Int'l L. Rev.*, 33: 585-650.
- KIMINO, S., SAAL, D. S. ve DRIFFIELD, N. (2007). "Macro Determinants of FDI Inflows to Japan: An Analysis of Source Country Characteristics", *The World Economy*, Blackwell Publishing, 446-469.
- KLERMAN, D. M. (2007). "Legal Infrastructure, Judicial Independence, and Economic Development", *Global Business & Development Law Journal*, 19: 427-434.
- MARTINEZ, C. A. ve ALLARD, G. (2009). "Foreign Direct Investment and Social Policy: The Links in Developing Countries", *FDI and Social Policy*, 11: 77-112.

- MASKUS, K. E. (1997). “The Role of Intellectual Property Rights in Encouraging Foreign Direct Investment and Technology Transfer”, Prepared for the Conference Public-Private Initiatives After TRIPS: Designing a Global Agenda: 1-43.
- SCHNEIDER, F. ve FREY, B. S. (1985). “Economic and Political Determinants of Foreign Direct Investment”, World Deveelopment, 13(2): 161-175.
- TATOĞLU, F. Y. (2013), Panel Veri Ekonometrisi, Beta Yayınları, İstanbul.
- WALSH, J. P. ve YU, J. (2010). “Determinants of Foreign Direct Investment: A Sectoral and Institutional Approach”, IMF Working Paper, 10(87): 1-28.